C/2025/3988

20.8.2025.

PADOMES IETEIKUMS,

(2025. gada 8. jūlijs),

par Latvijas ekonomikas, sociālo, nodarbinātības, strukturālo un budžeta politiku

(C/2025/3988)

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 121. panta 2. punktu un 148. panta 4. punktu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2024/1263 (2024. gada 29. aprīlis) par ekonomikas politikas efektīvu koordināciju un budžeta daudzpusēju uzraudzību un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 ([1]), un jo īpaši tās 3. panta 3. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta rezolūcijas,

ņemot vērā Eiropadomes secinājumus,

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu,

ņemot vērā Sociālās aizsardzības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas politikas komitejas atzinumu,

tā kā:

Vispārīgi apsvērumi

(1) Regulā (ES) 2024/1263, kas stājās spēkā 2024. gada 30. aprīlī, ir precizēti ekonomikas pārvaldības sistēmas mērķi – veicināt stabilas un ilgtspējīgas publiskās finanses, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi un noturību, izmantojot reformas un investīcijas, un novērst pārmērīgu valdības budžeta deficītu. Regulā noteikts, ka Padome un Komisija Eiropas pusgada kontekstā veic daudzpusēju uzraudzību saskaņā ar LESD izklāstītajiem mērķiem un prasībām. Eiropas pusgads jo īpaši ietver konkrētām valstīm adresētu ieteikumu formulēšanu un to īstenošanas uzraudzību. Regula arī veicina valsts atbildību par fiskālo politiku un uzsver orientāciju uz vidēju termiņu apvienojumā ar efektīvāku un saskaņotāku izpildi. Katrai dalībvalstij ir jāiesniedz Padomei un Komisijai valsts vidēja termiņa fiskāli strukturālais plāns, kurā ietvertas tās fiskālās, reformu un investīciju saistības 4 vai 5 gadu periodā atkarībā no valsts likumdošanas termiņa ilguma. Neto izdevumu ([2]) virzībai šajos plānos ir jāatbilst regulas prasībām, tostarp prasībām par to, ka līdz korekcijas perioda beigām jāpanāk vai jānotur vispārējās valdības parāda ticama samazināšanās trajektorija vai tam jāsaglabājas piesardzīgā līmenī, kas ir zemāks par 60 % no iekšzemes kopprodukta (IKP), un ka vispārējās valdības budžeta deficīts vidējā termiņā jāsamazina un/vai jāsaglabā zem Līgumā noteiktās atsauces vērtības, kas ir 3 % no IKP. Ja dalībvalsts apņemas īstenot attiecīgu reformu un investīciju kopumu saskaņā ar regulā izklāstītajiem kritērijiem, korekcijas periodu var pagarināt ne vairāk kā par trīs gadiem.

([1]) OV L, 2024/1263, 30.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

([2]) Neto izdevumi, kā definēts Regulas (ES) 2024/1263 2. panta 2. punktā: "neto izdevumi" ir valdības izdevumi, atskaitot i) procentu izdevumus; ii) diskrecionāros ieņēmumu pasākumus; iii) izdevumus par Savienības programmām, kas pilnībā atbilst Savienības fondu ieņēmumiem; iv) valsts izdevumus par Savienības finansēto programmu līdzfinansēšanu; v) bezdarbnieka pabalstu izdevumu cikliskos elementus un vi) vienreizējos un citus pagaidu pasākumus.

(2) Eiropas Parlamenta un Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241 ([3]), ar ko tika izveidots Atveseļošanas un noturības mehānisms ("ANM"), stājās spēkā 2021. gada 19. februārī. ANM nodrošina finansiālu atbalstu dalībvalstīm reformu un investīciju īstenošanai, tādējādi sniedzot Savienības finansētu fiskālo stimulu. Atbilstīgi Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgada prioritātēm ANM veicina ekonomikas un sociālo atveseļošanu, vienlaikus virzot ilgtspējīgas reformas un investīcijas, jo īpaši zaļās un digitālās pārkārtošanās veicināšanai un dalībvalstu tautsaimniecību noturības stiprināšanai. Tas arī palīdz stiprināt publiskās finanses un veicināt izaugsmi un darbvietu radīšanu vidējā termiņā un ilgtermiņā, uzlabot teritoriālo kohēziju Savienībā un atbalstīt Eiropas sociālo tiesību pīlāra turpmāku īstenošanu.

(3) 2023. gada 27. februārī pieņemtās Eiropas Parlamenta un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2023/435 ([4]) ("*REPowerEU* regula") mērķis ir pakāpeniski izbeigt Savienības atkarību no Krievijas fosilo degvielu importa. Tas palīdz iegūt enerģētisko drošību un dažādot Savienības energoapgādi, vienlaikus palielinot atjaunīgo energoresursu izmantošanu, enerģijas uzkrāšanas iespējas un energoefektivitāti. Latvija savu nacionālo atveseļošanas un noturības plānu papildināja ar jaunu *REPowerEU* nodaļu, lai finansētu galvenās reformas un investīcijas, kas palīdzēs sasniegt *REPowerEU* mērķus.

(4) Latvija savu nacionālo atveseļošanas un noturības plānu saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 18. panta 1. punktu iesniedza Komisijai 2021. gada 30. aprīlī. Komisija, ievērojot minētās regulas 19. pantu, novērtēja atveseļošanas un noturības plāna atbilstību, efektivitāti, lietderīgumu un saskanību, ņemot vērā minētās regulas V pielikumā sniegtās novērtēšanas vadlīnijas. Padome 2021. gada 13. jūlijā pieņēma Īstenošanas lēmumu par Latvijas atveseļošanas un noturības plāna novērtējuma apstiprināšanu ([5]) un 2023. gada 8. decembrī to grozīja saskaņā ar 18. panta 2. punktu, lai atjauninātu neatmaksājamā finanšu atbalsta maksimālo finanšu iemaksu, kā arī lai iekļautu *REPowerEU* nodaļu ([6]). Maksājuma daļas tiek darītas pieejamas ar nosacījumu, ka Komisija saskaņā ar 24. panta 5. punktu ir pieņēmusi lēmumu, kurā norādīts, ka Latvija ir apmierinoši sasniegusi attiecīgos atskaites punktus un mērķrādītājus, kas bija noteikti Padomes īstenošanas lēmumā. Apmierinoša sasniegšana nozīmē to, ka nav bijis regresa attiecībā uz tās pašas reformas vai investīcijas iepriekšējo atskaites punktu un mērķrādītāju sasniegšanu.

(5) Padome 2025. gada 21. janvārī pēc Komisijas ieteikuma pieņēma ieteikumu, ar ko apstiprina Latvijas valsts vidēja termiņa fiskāli strukturālo plānu ([7]). Plāns tika iesniegts saskaņā ar Regulas (ES) 2024/1263 11. pantu un 36. panta 1. punkta a) apakšpunktu, tas aptver laikposmu no 2025. līdz 2028. gadam un atspoguļo fiskālo korekciju četru gadu garumā.

(6) Komisija 2024. gada 26. novembrī pieņēma atzinumu par Latvijas 2025. gada budžeta plāna projektu. Tajā pašā datumā Komisija uz Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1176/2011 ([8]) pamata pieņēma 2025. gada brīdināšanas mehānisma ziņojumu, kurā Latvija nebija minēta to dalībvalstu vidū, par kurām būs jāizstrādā padziļināts pārskats. Komisija pieņēma arī ieteikumu attiecībā uz Padomes ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku, kā arī priekšlikumu attiecībā uz 2025. gada vienoto nodarbinātības ziņojumu, kurā analizēta nodarbinātības pamatnostādņu un Eiropas sociālo tiesību pīlāra principu īstenošana. Ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku ([9]) Padome pieņēma 2025. gada 13. maijā un vienoto nodarbinātības ziņojumu – 2025. gada 10. martā.

([3]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241 (2021. gada 12. februāris), ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu (OV L 57, 18.2.2021., 17. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([4]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2023/435 (2023. gada 27. februāris), ar ko groza Regulu (ES) 2021/241 attiecībā uz *REPowerEU* nodaļām atveseļošanas un noturības plānos un groza Regulas (ES) Nr. 1303/2013, (ES) 2021/1060 un (ES) 2021/1755 un Direktīvu 2003/87/EK (OV L 63, 28.2.2023., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

([5]) Padomes Īstenošanas lēmums (2021. gada 13. jūlijs) par Latvijas atveseļošanas un noturības plāna novērtējuma apstiprināšanu (ST 10157/2021).

([6]) Padomes Īstenošanas lēmums (2023. gada 8. decembris), ar ko groza Īstenošanas lēmumu (2021. gada 13. jūlijs) par Latvijas atveseļošanas un noturības plāna novērtējuma apstiprināšanu (ST 15569/2023).

([7]) Padomes Ieteikums, (2025. gada 21. janvāris), ar ko apstiprina Latvijas vidēja termiņa fiskāli strukturālo plānu (OV C, C/2025/652, 10.2.2025., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/652/oj).

([8]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1176/2011 (2011. gada 16. novembris) par to, kā novērst un koriģēt makroekonomisko nelīdzsvarotību (OV L 306, 23.11.2011., 25. lpp.).

([9]) Padomes Ieteikums (2025. gada 13. maijs) par eurozonas ekonomikas politiku (OV C, C/2025/2782, 22.5.2025., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj).

(7) Komisija 2025. gada 29. janvārī publicēja Konkurētspējas kompasu – stratēģisku satvaru, kura mērķis ir nākamajos piecos gados palielināt ES globālo konkurētspēju. Tajā ir noteikti trīs pārmaiņu imperatīvi ilgtspējīgai ekonomikas izaugsmei: i) inovācija; ii) dekarbonizācija un konkurētspēja un iii) drošība. Lai novērstu inovācijas plaisu, ES mērķis ir veicināt rūpniecisko inovāciju, atbalstīt jaunuzņēmumu izaugsmi, izmantojot tādas iniciatīvas kā ES jaunuzņēmumu un augošo uzņēmumu stratēģija, un veicināt progresīvu tehnoloģiju, piemēram, mākslīgā intelekta un kvantu datošanas, ieviešanu. Tiecoties uz zaļāku ekonomiku, Komisija ir izstrādājusi visaptverošu Lētākas enerģijas rīcības plānu un tīras rūpniecības kursu, nodrošinot, ka pāreja uz tīru enerģiju joprojām ir rentabla un konkurētspējai labvēlīga, jo īpaši energoietilpīgās nozarēs, un veicina izaugsmi. Lai samazinātu pārmērīgu atkarību un palielinātu drošību, Savienība ir apņēmusies stiprināt globālās tirdzniecības partnerības, dažādot piegādes ķēdes un nodrošināt piekļuvi kritiski svarīgām izejvielām un tīras enerģijas avotiem. Šo prioritāšu pamatā ir horizontālie veicinošie faktori, proti, regulējuma vienkāršošana, vienotā tirgus padziļināšana, konkurētspējas finansēšana un uzkrājumu un investīciju savienība, prasmju un kvalitatīvu darbvietu veicināšana un labāka ES politikas koordinācija. Konkurētspējas kompass ir saskaņots ar Eiropas pusgadu, nodrošinot, ka dalībvalstu ekonomikas politika atbilst Komisijas stratēģiskajiem mērķiem, izveidojot vienotu pieeju ekonomikas pārvaldībai, kas visā Savienībā veicina ilgtspējīgu izaugsmi, inovāciju un noturību.

(8) 2025. gadā Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgada norise turpinās līdztekus ANM īstenošanai. Lai rezultatīvi sasniegtu Eiropas pusgada politikas prioritātes, joprojām ir svarīgi pilnībā īstenot atveseļošanas un noturības plānus, jo šie plāni palīdz efektīvi pievērsties visām problēmām, kas konstatētas iepriekšējos gados konkrētām valstīm adresētajos attiecīgajos ieteikumos, vai arī būtiskai to daļai. Šiem konkrētai valstij adresētajiem ieteikumiem ir vienlīdz liela nozīme, lai novērtētu saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 21. pantu grozītos atveseļošanas un noturības plānus.

(9) 2025. gada konkrētām valstīm adresētie ieteikumi aptver visas galvenās ekonomikas politikas problēmas, kas nav pietiekami risinātas ar atveseļošanas un noturības plānos iekļautajiem pasākumiem, ņemot vērā attiecīgās problēmas, kas konstatētas 2019.–2024. gada konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos.

(10) 2025. gada 4. jūnijā Komisija publicēja 2025. gada ziņojumu par Latviju. Tajā tika izvērtēts, kā Latvija īstenojusi attiecīgos konkrētai valstij adresētos ieteikumus un kā tā īsteno atveseļošanas un noturības plānu. Pamatojoties uz šo izvērtējumu, ziņojumā par valsti tika identificētas visneatliekamākās problēmas, ar kurām saskaras Latvija. Tajā bija arī novērtēts Latvijas progress Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanā un Savienības 2030. gada pamatmērķrādītāju sasniegšanā nodarbinātības, prasmju un nabadzības, kā arī sociālās atstumtības mazināšanas jomā, kā arī progress Apvienoto Nāciju Organizācijas ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā.

Gada progresa ziņojuma novērtējums

(11) Padome 2025. gada 21. janvārī Latvijai ieteica šādus neto izdevumu maksimālos pieauguma tempus: 5,9 % 2025. gadā, 3,6 % 2026. gadā, 3,4 % 2027. gadā un 3,3 % 2028. gadā, un tiem atbilstošie maksimālie kumulatīvie pieauguma tempi, kas aprēķināti attiecībā pret 2023. gadu, ir 15,5 % 2025. gadā, 19,7 % 2026. gadā, 23,8 % 2027. gadā un 27,9 % 2028. gadā. Latvija 2025. gada 29. aprīlī iesniedza gada progresa ziņojumu ([10]), kurā iztirzāja neto izdevumu ieteikto maksimālo pieauguma tempu ievērošanu un tādu reformu un investīciju īstenošanu, ar ko reaģē uz galvenajām problēmām, kuras konstatētas Eiropas pusgada konkrētai valstij adresētajos ieteikumos. Gada progresa ziņojums atspoguļo arī Latvijas pienākumu divreiz gadā ziņot par panākto progresu atveseļošanas un noturības plāna īstenošanā saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 27. pantu.

(12) Krievijas agresijas karš pret Ukrainu un tā sekas ir eksistenciāls izaicinājums Eiropas Savienībai. Komisija ieteica koordinēti iedarbināt Stabilitātes un izaugsmes pakta valsts izņēmuma klauzulu, lai atbalstītu ES centienus panākt strauju un būtisku aizsardzības izdevumu palielinājumu, un Eiropadome 2025. gada 6. marta sanāksmē atzinīgi novērtēja šo priekšlikumu. Pēc Latvijas 2025. gada 28. aprīļa lūguma Padome 2025. gada 8. jūlijs pēc Komisijas ieteikuma pieņēma ieteikumu, kas ļauj Latvijai novirzīties no ieteiktajiem neto izdevumu maksimālajiem pieauguma tempiem un tos pārsniegt ([11]).

([10]) 2025. gada progresa ziņojumi ir pieejami https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

([11]) Padomes Ieteikums (2025. gada 8. jūlijā), ar ko Latvijai ļauj novirzīties no neto izdevumu maksimālajiem pieauguma tempiem, kurus noteikusi Padome saskaņā ar Regulu (ES) 2024/1263 (Valsts izņēmuma klauzulas iedarbināšana) (OV C, C/2025/3970, 20.8.2025., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3970/oj).

(13) Saskaņā ar *Eurostat* validētajiem datiem ([12]) Latvijas vispārējās valdības budžeta deficīts no 2,4 % no IKP 2023. gadā samazinājās līdz 1,8 % 2024. gadā, savukārt vispārējās valdības parāds no 44,6 % no IKP 2023. gada beigās palielinājās līdz 46,8 % 2024. gada beigās. Saskaņā ar Komisijas aprēķiniem šīs norises nozīmē, ka neto izdevumu pieauguma temps 2024. gadā ir bijis 4,5 % apmērā. 2025. gada progresa ziņojumā Latvija lēš, ka neto izdevumu pieaugums 2024. gadā ir bijis 3,9 %. Komisija lēš, ka neto izdevumu pieaugums ir bijis lielāks nekā gada progresa ziņojumā norādītais. Atšķirības starp Komisijas aprēķiniem un valsts iestāžu aplēsēm ir saistītas ar 2024. gada diskrecionāro ieņēmumu pasākumu atšķirīgo novērtējumu ([13]). Pamatojoties uz Komisijas aplēsēm, fiskālā nostāja ([14]), kas ietver gan valsts, gan ES finansētos izdevumus, 2024. gadā bija neitrāla. Komisija 2025. gada 4. jūnijā pieņēma ziņojumu saskaņā ar LESD 126. panta 3. punktu ([15]). Minētajā ziņojumā bija novērtēts Latvijas budžeta stāvoklis, tā kā tās plānotais vispārējās valdības budžeta deficīts 2025. gadā pārsniedz atsauces vērtību, kas ir 3 % no IKP. Ziņojumā secināts, ka, ņemot vērā visus attiecīgos būtiskos faktorus, deficīta kritērijs ir novērtēts kā izpildīts. Ņemot vērā šo novērtējumu un Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu, kas paredzēts saskaņā ar LESD 126. panta 4. punktu, Komisija šajā posmā nav iecerējusi jūnijā ierosināt sākt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru.

(14) Saskaņā ar gada progresa ziņojumu Latvijas budžeta prognožu pamatā esošajā makroekonomikas scenārijā paredzēts, ka gaidāmais reālā IKP pieaugums 2025. gadā būs 1,2 % un 2026. gadā 2,1 %, taču SPCI inflācija 2025. gadā prognozēta 2,5 % un 2026. gadā 2,2 % apmērā. Komisijas 2025. gada pavasara prognozē paredzēts, ka reālais IKP 2025. gadā palielināsies par 0,5 % un 2026. gadā par 2,0 %, savukārt SPCI inflācija 2025. gadā plānota 3,0 % apmērā un 2026. gadā 1,7 % apmērā.

(15) Gada progresa ziņojumā paredzēts, ka vispārējās valdības budžeta deficīts 2025. gadā palielināsies līdz 3,1 % no IKP, savukārt vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP 2025. gada beigās būs pieaugusi līdz 49,0 %. Šīs norises atbilst neto izdevumu pieaugumam 2025. gadā 5,7 % apmērā. Komisijas 2025. gada pavasara prognozē paredzēts, ka vispārējās valdības budžeta deficīts 2025. gadā būs 3,1 % no IKP. Prognozēto deficīta pieaugumu 2025. gadā nosaka ieņēmumu un izdevumu faktori. Paredzams, ka ieņēmumus negatīvi ietekmēs ienākuma nodokļa ieņēmumu samazinājums, kas radīsies iedzīvotāju ienākuma nodokļa sistēmas reformas dēļ, un īpašuma ienākumu samazinājums, kas galvenokārt veidosies tāpēc, ka zemāku enerģijas cenu dēļ normalizēsies valsts uzņēmumu rentabilitāte enerģētikas un mežsaimniecības nozarē. Izdevumu daļā galvenie deficīta palielināšanās faktori ir darba ņēmēju atalgojuma, procentu maksājumu un sociālo pārvedumu pieaugums. Saskaņā ar Komisijas aprēķiniem šīs norises nozīmē, ka neto izdevumu pieaugums 2025. gadā būs 5,7 % apmērā. Pamatojoties uz Komisijas aplēsēm, fiskālā nostāja, kas ietver gan valsts, gan ES finansētos izdevumus, 2025. gadā būs ekspansīva, proti, 1,1 % no IKP. Paredzams, ka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP 2025. gada beigās būs palielinājusies līdz 48,6 %. Parāda attiecības pret IKP palielināšanās 2025. gadā galvenokārt atspoguļo atlikumu un plūsmu korekciju un prognozēto primāro deficītu.

(16) Komisijas 2025. gada pavasara prognozē paredzēts, ka no Atveseļošanas un noturības mehānisma neatmaksājamā atbalsta ("dotācijām") 2025. gadā tiks finansēti vispārējās valdības izdevumi, kuru apmērs atbilst 1,8 % no IKP (salīdzinājumā ar 0,9 % no IKP 2024. gadā). No Atveseļošanas un noturības mehānisma neatmaksājamā atbalsta finansētie izdevumi dod iespēju veikt kvalitatīvas investīcijas un produktivitāti palielinošas reformas, tiešā veidā neietekmējot Latvijas vispārējās valdības bilanci un parādu.

(17) Vispārējās valdības aizsardzības izdevumi Latvijā 2021. gadā bija 2,5 % no IKP, 2022. gadā 2,4 % no IKP un 2023. gadā sasniedza 3,1 % no IKP ([16]). Komisijas 2025. gada pavasara prognozē paredzēts, ka aizsardzības izdevumi 2024. gadā būs 3,0 % no IKP un 2025. gadā 3,3 % no IKP. Tas atbilst pieaugumam par 0,8 procentpunktiem no IKP salīdzinājumā ar 2021. gadu. Latvija lēš, ka aizsardzības izdevumi 2024. gadā būs 3,0 % no IKP un 2025. gadā 3,3 %

([12]) *Eurostat* euro rādītāji, 22.4.2025.

([13]) Komisija noteiktus ieņēmumu pasākumus neierindo starp diskrecionārajiem fiskālajiem pasākumiem, piemēram, papildu dividenžu maksājumus no valsts akciju sabiedrībām un sekundāru ietekmi uz nodokļu ieņēmumiem. Sekundārā ietekme uz ieņēmumiem nav diskrecionārs fiskālais pasākums, tomēr Komisijas prognozē tā tiek ņemta vērā kā makroekonomiska ietekme. Komisijas prognozē tiek ņemti vērā arī papildu dividenžu maksājumi no valsts akciju sabiedrībām, tomēr tos neuzskata par diskrecionāriem fiskālajiem pasākumiem, jo tie neietver izmaiņas "parastajā" dividenžu politikā, piemēram, dividenžu izmaksas rādītāja korekcijas.

([14]) Fiskālā nostāja tiek definēta kā vispārējās valdības pamata budžeta stāvokļa izmaiņas pret iepriekšējo gadu mērījums. Tās mērķis ir novērtēt ekonomikas stimulu, ko rada fiskālā politika – gan tā, kas attiecas uz valsts finansējumu, gan tā, kas attiecas uz finansējumu no ES budžeta. Fiskālā nostāja tiek mērīta kā starpība starp i) vidēja termiņa potenciālo izaugsmi un ii) primāro izdevumu izmaiņām, atskaitot diskrecionāros ieņēmumu pasākumus un ietverot izdevumus, ko finansē ar neatmaksājamu atbalstu (dotācijām) no Atveseļošanas un noturības mehānisma un citiem Savienības fondiem.

([15]) Komisijas saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 126. panta 3. punktu sagatavotais ziņojums (4.6.2025., COM(2025) 615 final).

([16]) *Eurostat*, valdības izdevumi pēc valdības funkciju klasifikācijas (*COFOG*). *COFOG* un NATO definīciju metodoloģisko atšķirību dēļ izdevumi, kuru pamatā ir *COFOG* definīcija, var atšķirties no izdevumiem, kuru pamatā ir NATO definīcija.

no IKP. 2025.–2028. gada periods, kad darbosies valsts izņēmuma klauzula, Latvijai dod iespēju pārskatīt valdības izdevumu prioritātes vai palielināt valdības ieņēmumus, lai paliekošs aizsardzības izdevumu palielinājums vidējā termiņā neapdraudētu fiskālo stabilitāti.

(18) Saskaņā ar Eiropas Komisijas 2025. gada pavasara prognozi neto izdevumi Latvijā 2025. gadā pieaugs par 5,7 % un 2024. un 2025. gada kumulatīvais pieaugums būs 10,4 %. Pamatojoties uz Komisijas 2025. gada pavasara prognozi, tiek lēsts, ka Latvijas neto izdevumu pieaugums 2025. gadā būs mazāks par ieteikto maksimālo pieauguma tempu gan gadā, gan par 2024. un 2025. gadu kopā.

(19) Gada progresa ziņojumā paredzēts, ka vispārējās valdības budžeta deficīts 2026. gadā samazināsies līdz 3,0 % no IKP, savukārt vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP 2026. gada beigās būs pieaugusi līdz 49,5 %. Gada progresa ziņojumā arī prognozēts, ka pēc 2026. gada vispārējās valdības budžeta deficīts 2027. gadā pakāpeniski palielināsies līdz 3,2 % no IKP un 2029. gadā būs samazinājies līdz 2,3 %. Toties paredzams, ka pēc 2026. gada vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP pieaugs līdz 52,8 % 2027. gadā un tad pakāpeniski samazināsies, 2029. gadā sasniedzot 51,3 %. Pamatojoties uz prognozes termiņā zināmajiem politikas pasākumiem, Komisija 2025. gada pavasara prognozē pieņem, ka valdības budžeta deficīts 2026. gadā saglabāsies 3,1 % apmērā no IKP. Šīs norises atbilst neto izdevumu pieaugumam par 4,4 % 2026. gadā. Pamatojoties uz Komisijas aplēsēm fiskālā nostāja, kas ietver gan valsts, gan ES finansētos izdevumus, 2026. gadā būs ekspansīva, proti, 0,3 %. Komisija prognozē, ka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP 2026. gada beigās būs palielinājusies līdz 49,3 %. Parāda attiecības pret IKP palielināšanās 2026. gadā galvenokārt atspoguļo prognozēto primāro deficītu.

Galvenie politikas uzdevumi

(20) Latvijas nodokļu ieņēmumi joprojām ir zemāki par ES vidējo rādītāju, proti, 2023. gadā tie bija 32,9 % no IKP, kamēr ES vidējais rādītājs bija 39,0 %. Darbaspēka un patēriņa nodokļi ir Latvijas galvenie ieņēmumu avoti, taču kapitāla nodokļi, tostarp uzņēmumu ienākuma nodoklis, ienākuma nodoklis no kapitāla pieauguma un nekustamā īpašuma nodokļi, salīdzinājumā ar citām dalībvalstīm veido salīdzinoši nelielu daļu no kopējiem nodokļu ieņēmumiem un IKP. Lai gan šī salīdzinošā kopējo nodokļu ieņēmumu starpība pati par sevi varētu nebūt problēma, aktuāls kļūst jautājums par jauniem strukturāliem finansējuma avotiem, ņemot vērā pieaugošo vidēja termiņa spiedienu uz publiskajām finansēm, tostarp: i) valdības apņemšanos ievērojami stiprināt iekšējo un ārējo drošību; ii) ievērojamas finansējuma vajadzības, lai uzlabotu sabiedriskos pakalpojumus, īpaši veselības aprūpi un sociālo aprūpi, un iii) ES līdzfinansētu lielmēroga infrastruktūras projektu (piemēram, *Rail Baltica*) īstenošanu.

(21) Lai gan nodokļu reforma, kas stājās spēkā 2025. gada janvārī, atrisināja dažus aspektus saistībā ar kapitāla nodokļiem, aplēstā fiskālā ietekme uz kapitāla nodokļa ieņēmumiem ir diezgan neliela, proti, mazāka par 0,1 % no IKP 2025. un 2026. gadā. Tajā pašā laikā, neraugoties uz valdības apņemšanos no 2026. gada pāriet uz jaunu zemes un nekustamā īpašuma kadastrālo vērtību sistēmu, valdības sagaidāmie ieguvumi fiskālās telpas ziņā būs ierobežoti, un tā galvenokārt plāno stabilizēt nekustamā īpašuma nodokļa ieņēmumus līmenī, kas ir tuvs vēsturiskajam vidējam rādītājam.

(22) Saskaņā ar uzņēmumu īpašnieku un vadītāju aptaujām 2023. gadā ēnu ekonomika bija par 3,6 procentpunktiem mazāka nekā 2022. gadā, kas ir pirmais samazinājums kopš 2019. gada. Ēnu ekonomika 2024. gadā turpināja samazināties, sasniedzot 21,4 % no IKP, kas ir par 1,5 procentpunktiem mazāk nekā 2023. gadā. Lai gan pastāv dažādi veidi, kā izmērīt ēnu ekonomikas apmēru, un tiešu cēloņsakarību noteikt ir grūti, valdība ir neatslābstoši koncentrējusies uz tādu politikas pasākumu īstenošanu, kas saimniecisko darbību tiecas ievirzīt likumīgās sliedēs, un tas, šķiet, ir mazinājis uzņēmumu iecietību pret ēnu ekonomiku un vēlmi tajā piedalīties. Tajā pašā laikā ir novērotas pozitīvas tendences attiecībā uz neoficiālās ekonomikas mazināšanos, un tas motivē turpināt pašreizējo rīcības plānu īstenošanu.

(23) Kaut arī gada izdevumu pārskatīšanas nolūks ir uzlabot publisko izdevumus efektivitāti, pašreizējā prakse paredz, ka lielākā daļa ietaupījumu (aptuveni 0,3 % no IKP gadā) atgriežas atpakaļ pārskatīšanas procesā iesaistītajās nozaru ministrijās. Tā vietā būtu jāapsver iespēja šādi iegūto finansējumu novirzīt ierobežotam prioritāru jomu skaitam – piemēram, aizsardzībai, veselības aprūpei un sociālajai aizsardzībai.

(24) Saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 19. panta 3. punkta b) apakšpunktu un minētās regulas V pielikuma 2.2. kritēriju atveseļošanas un noturības plānā ir ietverts plašs savstarpēji pastiprinošu reformu un investīciju kopums, ko paredzēts īstenot līdz 2026. gadam. Paredzams, ka tās palīdzēs efektīvi risināt problēmas, kas konstatētas attiecīgajos konkrētai valstij adresētajos ieteikumos, – visas vai ievērojamu to daļu. Šajā īsajā termiņā ir svarīgi pabeigt atveseļošanas un noturības plāna, arī *REPowerEU* nodaļas, efektīvu īstenošanu, lai zaļā un digitālā pārkārtošanās uzlabotu Latvijas ilgtermiņa konkurētspēju, vienlaikus nodrošinot sociālo taisnīgumu. Komisijas paziņojumā "*NextGenerationEU* – tuvojas 2026. gads", kas pieņemts 2025. gada 4. jūnijā, ir precizēts piemērojamais grafiks mehānisma beigu posmam, sniegti norādījumi dalībvalstīm par to, kā līdz 2026. gada 31. augustam maksimāli palielināt īstenošanu, tostarp par to, kā vēl vairāk racionalizēt savus ANP, izklāstītas galvenās iespējas, kas jāapsver to pārskatīšanā, un uzsvērts, cik svarīgi ir rūpīgi kopīgi plānot pēdējo maksājumu pieprasījumu iesniegšanu 2026. gadā. Latvija jau ir panākusi progresu atveseļošanas un noturības plānā paredzēto reformu un investīciju īstenošanā. Lai izpildītu atveseļošanas un noturības plānā noteiktās saistības līdz 2026. gada augustam, Latvijai ir svarīgi paātrināt reformu un investīciju īstenošanu, novēršot attiecīgās problēmas. Administratīvās spējas stiprināšana un izpildes stratēģiju uzlabošana Latvijai varētu būt ieguvums, kas palīdzētu mazināt kavēšanos un administratīvos šķēršļus. Pastāv risks, ka ES finansēto būvniecības projektu īstenošana varētu aizkavēties būvniecības nozares noslodzes dēļ, ko izraisa konkurējošas prasības, regulatīvais slogs un ārējie faktori. Joprojām ir būtiski sistemātiski iesaistīt vietējās un reģionālās pašvaldības, sociālos partnerus, pilsonisko sabiedrību un citas attiecīgās ieinteresētās personas, lai nodrošinātu plašu līdzdalību atveseļošanas un noturības plāna sekmīgā īstenošanā.

(25) Latvijā ir paātrinājusies kohēzijas politikas programmu īstenošana, kas ietver atbalstu no Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF), Taisnīgas pārkārtošanās fonda (TPF), Eiropas Sociālā fonda Plus (ESF+) un Kohēzijas fonda (KF). Ir svarīgi arī turpmāk censties nodrošināt šo programmu ātru īstenošanu, vienlaikus maksimāli palielinot to ietekmi uz vietas. Latvija jau veic pasākumus saskaņā ar kohēzijas politikas programmām, lai veicinātu konkurētspēju un izaugsmi, vienlaikus veicinot sociālo kohēziju. Tajā pašā laikā Latvija joprojām saskaras ar problēmām, tostarp saistībā ar ekonomisko un sociālo noturību, tai skaitā nabadzības un sociālās atstumtības novēršanu, sociālajiem mājokļiem, nelabvēlīgā situācijā esošu grupu integrāciju darba tirgū, kā arī izglītības piedāvājumu, enerģētikas pārkārtošanu un reģionālo konkurētspēju, īpaši austrumu pierobežas reģionos. Saskaņā ar Regulas (ES) 2021/1060 18. pantu Latvijai, veicot kohēzijas politikas fondu vidusposma pārskatīšanu, ir jāpārskata katra programma, cita starpā ņemot vērā problēmas, kas apzinātas 2024. gada konkrētai valstij adresētajos ieteikumos. Komisijas 2025. gada 1. aprīlī pieņemtajos priekšlikumos ([17]) termiņš, kurā jāiesniedz katras programmas vidusposma pārskatīšanas rezultātu novērtējums, tiek pagarināts uz periodu pēc 2025. gada 31. marta. Tie arī nodrošina elastību, kas palīdzēs paātrināt programmu īstenošanu, un rada dalībvalstīm stimulus piešķirt kohēzijas politikas resursus piecām Savienības stratēģiskajām prioritārajām jomām, proti, konkurētspējai stratēģisko tehnoloģiju, aizsardzības, mājokļu, ūdensapgādes noturības un enerģētikas pārkārtošanas jomā, un investīcijām prasmēs prioritārajās nozarēs, vienlaikus ESF+ programmās joprojām uzmanību pievēršot visneaizsargātākajām personām.

(26) Eiropas stratēģisko tehnoloģiju platforma (*STEP*) piedāvā iespēju ieguldīt kādā no svarīgākajām ES stratēģiskajām prioritātēm, tādējādi stiprinot ES konkurētspēju. *STEP* līdzekļus novirza, izmantojot 11 pašreizējos ES fondus. Dalībvalstis arī var piedalīties programmā *InvestEU*, atbalstot investīcijas prioritārajās jomās. Latvija varētu optimāli izmantot šīs iniciatīvas, lai atbalstītu kritiski svarīgu, tostarp tīru un resursefektīvu, tehnoloģiju izstrādi vai ražošanu.

(27) Papildus ekonomiskajām un sociālajām problēmām, kas tiek risinātas ar atveseļošanas un noturības plāna un citu ES fondu palīdzību, Latvijai būtu efektīvi jārisina atlikušās problēmas, kas saistītas ar uzņēmējdarbības vidi, finansējuma pieejamību, pētniecību un inovāciju, atjaunīgo enerģiju, energoefektivitāti, ilgtspējīgu transportu, resursu pārvaldību, darbaspēka un prasmju trūkumu, sociālo aizsardzību, veselības aprūpi un mājokļiem.

(28) Kā noteikts Konkurētspējas kompasā, visām ES, valstu un vietējām iestādēm ir jāpieliek ievērojami pūliņi, lai izstrādātu vienkāršākus noteikumus un paātrinātu administratīvās procedūras. Komisija ir izvirzījusi vērienīgus mērķus administratīvā sloga samazināšanai – kopumā vismaz par 25 % un attiecībā uz MVU vismaz par 35 % –, turklāt tā ir izveidojusi jaunus instrumentus šo mērķu sasniegšanai, piemēram, sistemātisku ES regulējuma stresa testu un pastiprinātu dialogu ar ieinteresētajām personām. Lai sasniegtu šo mērķi, arī Latvijai ir jārīkojas. 47 % uzņēmumu uzskata, ka sarežģītas administratīvās procedūras tiem sagādā problēmas uzņēmējdarbībā Latvijā ([18]).

([17]) Priekšlikums EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULAI, ar ko attiecībā uz īpašiem pasākumiem stratēģisku problēmu risināšanai vidusposma pārskatīšanas kontekstā groza Regulas (ES) 2021/1058 un (ES) 2021/1056, – COM(2025) 123 final.

([18]) "*Businesses' attitudes towards corruption in the EU*', Eirobarometra kopsavilkuma ziņojums (2024. gada aprīlis).

Latvijas tiesiskais regulējums rada šķēršļus investīcijām, piemēram, pārāk sarežģītas atļauju izsniegšanas sistēmas dēļ. Šie problēmjautājumi ir īpaši apgrūtinoši tādās nozarēs kā nekustamā īpašuma attīstīšana, un tas apliecina nepieciešamību veikt reformas, lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi. Administratīvo procedūru vienkāršošanai un racionalizēšanai ir izšķirīga nozīme, lai stimulētu ekonomikas izaugsmi un palielinātu konkurētspēju, sasaucoties ar plašākām ES atbalstītām iniciatīvām. Tas varētu arī uzlabot sabiedrības uzticēšanos valdības lēmumiem, kas balstīti uz pierādījumiem, palīdzētu mazināt ēnu ekonomiku un tādējādi veicinātu ilgtspējīgu ekonomikas progresu.

(29) Tādus tradicionālos ārējā finansējuma avotus kā banku aizdevumus un kapitāla tirgu Latvijas uzņēmumi izmanto retāk nekā uzņēmumi lielākajā daļā citu ES valstu. Tirgus aizdevumu likmes ir augstas, un nodrošinājuma prasības ir stingras, jo īpaši korporatīvajā sektorā, kas ietver arī mazos un vidējos uzņēmumos. Tas neļauj uzņēmumiem paplašināt darbību un pakļauj riskam investīciju iespējas stratēģiski svarīgās jomās, piemēram, zaļās pārkārtošanās, inovāciju komercializācijas un reģionālās attīstības projektu jomā. Īpaša uzmanība jāpievērš Latvijas austrumu pierobežas reģionam, kam nepieciešamas lielākas investīcijas sabiedrības un ekonomikas noturības stiprināšanā. Finansējuma pieejamību varētu uzlabot, stimulējot konkurenci banku nozarē un veicinot valsts aizdevumu un garantiju shēmas, kas atvieglotu investīcijas stratēģiski svarīgās jomās.

(30) Latvijā privātās investīcijas pētniecībā un inovācijā, izteiktas procentos no IKP, ir vienas no zemākajām ES. Latvijas uzņēmumos strādā mazāk pētnieku nekā līdzīgu valstu uzņēmumos. Pētniecības darba vērtības celšana un sadarbība starp privātiem uzņēmumiem un akadēmisko vidi ir ierobežota. Latvijas valdība jau ir īstenojusi dažus svarīgus pasākumus akadēmiskās sistēmas reformēšanai. Piemēram, attiecībā uz vairākiem akadēmiskajiem amatiem tika atvieglota prasība par latviešu valodas zināšanām, un tas Latvijas universitātēm dod lielākas iespējas piesaistīt talantīgus ārvalstniekus. Latvija pašlaik reformē savu pētniecības un inovācijas sistēmu, lai uzlabotu talantu veidošanos un noturēšanu, piemēram, palielinot doktorantūras studentu algu. Šo reformu sekmīga īstenošana, kā arī lielāks finansējums akadēmiskajai pētniecībai varētu uzņēmumiem nodrošināt plašāku labi apmācītu pētnieku piedāvājumu. Turklāt Latvijai būtu jārosina sadarbība starp uzņēmumiem un akadēmisko vidi; tā varētu apsvērt tiešus pētniecības un izstrādes stimulus uzņēmumiem, piemēram, inovatīvu risinājumu publisko iepirkumu.

(31) 2024. gadā 74 % Latvijas elektroenerģijas tika saražoti no atjaunīgajiem energoresursiem, 51 % no kopējā apjoma iegūstot no hidroenerģijas. Tomēr saules un vēja enerģijas ražošanas īpatsvars (attiecīgi 8 % un 4 %) joprojām bija ievērojami mazāks nekā Lietuvā un Igaunijā un zemāks par ES vidējo rādītāju. Nav izsmeltas iespējas vēl vairāk dažādot valsts atjaunīgo energoresursu struktūru, izmantojot vēja un saules enerģiju un izvēršot no šiem avotiem iegūtās enerģijas ražošanu. Proti, neraugoties uz dažām ierobežotām darbībām, kas plānotas nacionālajā atveseļošanas un noturības plānā, ir vajadzīgi papildu centieni, lai paātrinātu un racionalizētu atļauju piešķiršanas procedūras jauniem saules un vēja enerģijas projektiem. Latvijai būtu jādara vēl vairāk, lai sekmētu pieprasījuma puses elastību, piemēram, stimulētu galapatērētājiem piederošas enerģijas uzkrātuves un dalību izkliedētos energoresursos un balansēšanas un elastības pakalpojumos. Turklāt tai būtu skaidri jādefinē, kāda loma ir noteiktiem enerģijas tirgus dalībniekiem, piemēram, mazpatēriņa agregatoriem. Atsevišķs jautājums ir par tīkla pieslēguma atļauju pieteikumiem atjaunīgās enerģijas ražošanas ietaisēm: šo pieteikumu daudzums krietni pārsniedz elektrotīkla pieejamo jaudu, tāpēc kopš 2023. gada jūlija jaunu atļauju izsniegšana ir apturēta. Neraugoties uz dažām pozitīvām likumdošanas norisēm 2025. gadā, ir iespējams veikt papildu regulatīvus pasākumus, lai uzlabotu rindas pārvaldību tīklā.

(32) Ēku un transporta sektoram ir ievērojama nozīme gan enerģētikas, gan klimata perspektīvā. Lai gan pašlaik tiek īstenotas vai tiek plānotas nozīmīgas energoefektivitātes shēmas, tās joprojām pārāk orientējas uz publisko finansējumu – galvenokārt ES finansējumu. Latvija būtu ieguvēja, ja vērstu plašumā samērā novecojušā ēku fonda renovāciju, i) piesaistot papildu privāto finansējumu, ii) dodot priekšroku finanšu instrumentiem un riska mazināšanas iespējām, nevis uz dotācijām balstītām energoefektivitātes shēmām, un iii) atbalstot energopakalpojumu nozares attīstību, jo tā ir viens no svarīgākajiem tirgu veicinošajiem faktoriem, kas rosina investīcijas energoefektivitātē. Transporta sektorā, kas joprojām lielā mērā ir atkarīgs no naftas produktiem, arī ir ievērojams turpmākas elektrifikācijas un vispārējas dekarbonizācijas potenciāls. Lai gan jau darbojas vai vēl tiek gatavoti daži pozitīvi pasākumi, Latvija varētu darīt vairāk, lai veicinātu elektrotransportlīdzekļu ieviešanu un atjaunīgo un mazoglekļa degvielu ražošanu un izmantošanu gan sabiedriskajā, gan privātajā transportā. Vienlaikus būtu lietderīgi veikt papildu investīcijas uzlādes tīkla paplašināšanā. Turklāt ārpus ēku un transporta sektora, ņemot vērā atjaunīgo energoresursu lielo un pieaugošo īpatsvaru valsts energoresursu struktūrā, turpmākas elektrifikācijas veicināšana varētu būt efektīva stratēģija, kā samazināt vispārējo oglekļietilpīgumu un vairot enerģētisko drošību.

(33) Latvijai ir jāpaātrina virzība uz aprites ekonomiku, lai sasniegtu ES aprites ekonomikas mērķus. Valsts rādītāji, kas raksturo ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi, atpaliek no ES vidējā rādītāja, un tās materiāliskā pēda turpina palielināties. Lai gan Latvija ir uzlabojusi savu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu, poligonos joprojām apglabā gandrīz pusi sadzīves atkritumu, un pastāv risks, ka tā nesasniegs 2025. gadam noteikto sadzīves atkritumu reciklēšanas mērķrādītāju.

(34) Darbaspēka un prasmju nepietiekamība joprojām negatīvi ietekmē ekonomikas izaugsmi un palēnina pāreju uz inovatīvu, digitālu un zaļu ekonomiku. Iedzīvotāju novecošanas dēļ samazinās darbaspēka skaits, un tādās svarīgās nozarēs kā būvniecība, ražošana, izolācijas ierīkošana, mežsaimniecība un veselības aprūpe ir augsti brīvo darbvietu rādītāji. Ilgtermiņa prognozes liecina, ka nākamajās desmitgadēs šī nepietiekamība kļūs vēl izteiktāka. Labāki darba apstākļi palīdzētu piesaistīt un noturēt kvalificētus darbiniekus, tostarp tādās nozarēs kā veselības aprūpe un sociālā aprūpe. Zemais augstākās izglītības absolventu īpatsvars zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātnes un matemātikas (*STEM*) jomā un pētnieku trūkums šajās jomās ir viens no galvenajiem šķēršļiem, kas kavē Latvijas pētniecības un inovācijas spējas nostiprināšanu, īpaši privātajā sektorā. Latvija pašlaik izstrādā ilgtspējīgu izglītības satvaru pieaugušajiem; tomēr pieaugušo dalība izglītībā un bezdarbnieku un bezdarba riskam pakļauto personu iesaistīšana politikas pasākumos, kuru mērķis ir palīdzēt cilvēkiem atrast vai nezaudēt darbu, ir zemāka nekā vidēji ES. Ievērojamu risku produktivitātei rada arī salīdzinoši zemais digitālās kompetences līmenis, kas turklāt vēl samazinās. Lai varētu likt lietā neizmantoto darbaspēka potenciālu, pārkvalifikācijas un prasmju pilnveides pasākumi būtu jāievirza mērķtiecīgāk, piemēram, attiecinot tos uz mazkvalificētiem darbiniekiem un reģioniem. Sadarbību ar darba devējiem varētu pastiprināt, plašāk ieviešot darba vidē balstītas mācību programmas un darba devēju vadītas un finansētas darbinieku mācības, lai vēl vairāk uzlabotu darba ņēmēju prasmes.

(35) Latvijā joprojām pastāv nemainīgi augsts nevienlīdzības līmenis un būtiski nabadzības un sociālās atstumtības riski, kas jo īpaši skar vecāka gadagājuma cilvēkus. Sociālās aizsardzības izdevumi ir zemi un no 14,0 % no IKP 2022. gadā ir kritušies līdz 13,5 % 2023. gadā, savukārt sociālo pārvedumu (izņemot pensijas) ietekme uz ienākumu nevienlīdzības mazināšanu joprojām ir viena no zemākajām ES. Turklāt ievērojama problēma vēl aizvien ir pienācīga ienākumu atbalsta nodrošināšana vecāka gadagājuma cilvēkiem. Līdz ar to sociālās aizsardzības sistēma nespēj palīdzēt ievērojamai daļai iedzīvotāju izkļūt no nabadzības vai sociālās atstumtības. Lai gan tika ieviests minimālais sociālo pakalpojumu grozs, starp reģioniem pastāv būtiskas sociālekonomiskās atšķirības, kas ietekmē to, kā pašvaldības sniedz šos pakalpojumus. Visbeidzot, demogrāfisko tendenču kontekstā publiskie izdevumi par ilgtermiņa un mājas aprūpi vēl aizvien ir nepietiekami.

(36) Zemie publiskie izdevumi par veselības aprūpi un neveselīga dzīvesveida izvēle ir galvenie iemesli, kāpēc iedzīvotājiem ir slikti veselības rādītāji. Valsts finansētas veselības aprūpes pieejamību Latvijā ierobežo valsts apmaksāto veselības pakalpojumu paketes ierobežotais tvērums, kura dēļ pacientiem jāveic lieli personīgie maksājumi par veselības aprūpi. To radītais finansiālais slogs nesamērīgi ietekmē mājsaimniecības ar zemiem ienākumiem. Līdz ar to Latvijā ir viens no augstākajiem pašnorādīto medicīniskās aprūpes neapmierināto vajadzību rādītājiem. Turklāt Latvijā trūkst veselības aprūpes darbaspēka, jo īpaši medicīnas māsu, un tas vēl vairāk saasina problēmas veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanā. Valdība ir ierosinājusi likumprojektu, lai reformētu veselības aprūpes finansēšanu, tomēr tajā nav pausta apņemšanās nozarei atvēlēt lielāku IKP īpatsvaru.

(37) Trūkst kvalitatīvu mājokļu par pieejamu maksu – galvenokārt tāpēc, ka investīcijas mājokļos ir zemas. Mājokļu trūkums kavē darbaspēka mobilitāti un sociālo iekļaušanu. Turklāt pašreizējā dzīvojamā fonda kvalitāte ir slikta, it īpaši energoefektivitātes ziņā, un tas enerģijas izmaksu pieauguma dēļ rada finansiālu spiedienu uz mājsaimniecībām.

(38) Ņemot vērā ciešās savstarpējās saiknes starp eurozonas dalībvalstu tautsaimniecībām un to kolektīvo devumu ekonomiskās un monetārās savienības darbībā, Padome eurozonas dalībvalstīm 2025. gadā ieteica rīkoties, tai skaitā izmantojot atveseļošanas un noturības plānus, lai īstenotu 2025. gada ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku. Latvijai sniegtais 2., 3., 4. un 5. ieteikums palīdzēs īstenot 2025. gada ieteikumā eurozonai sniegto pirmo ieteikumu eurozonai par konkurētspēju, savukārt 4. un 5. ieteikums palīdz īstenot otro ieteikumu eurozonai par noturību, taču 1. ieteikums palīdz īstenot sniegto trešo ieteikumu par makroekonomisko un finanšu stabilitāti,

AR ŠO IESAKA Latvijai 2025. un 2026. gadā rīkoties šādi.

1. Palielināt kopējos aizsardzības un drošības izdevumus un gatavību, vienlaikus nodrošinot parāda ilgtspēju saskaņā ar Eiropadomes 2025. gada 6. marta secinājumiem. Ievērot neto izdevumu maksimālos pieauguma tempus, ko Padome ieteica 2025. gada 21. janvārī, un vienlaikus izmantot valsts izņēmuma klauzulā paredzēto novirzi aizsardzības izdevumu palielināšanai. Nodrošināt, lai publiskās finanses spētu absorbēt pieaugošās strukturālo izdevumu vajadzības, tostarp aizsardzības, veselības aprūpes un sociālās aizsardzības jomā; tas būtu izdarāms, piemēram, nodokļu bāzē plašāk iekļaujot avotus, kas mazāk kaitē izaugsmei, oficiālajā ekonomikā integrējot neoficiālu vai nedeklarētu darbību un novirzot izdevumus uz prioritārām jomām, kas noteiktas publisko izdevumu pārskatīšanā.

2. Ņemot vērā piemērojamos termiņus reformu un investīciju savlaicīgai pabeigšanai saskaņā ar Regulu (ES) 2021/241, paātrināt atveseļošanas un noturības plāna, tostarp *REPowerEU* nodaļas, īstenošanu. Paātrināt kohēzijas politikas programmu (ERAF, TPF, ESF+, KF) īstenošanu, attiecīgā gadījumā izmantojot iespējas, ko sniedz vidusposma pārskatīšana. Optimāli izmantot ES instrumentus, tostarp *InvestEU* un Eiropas stratēģisko investīciju platformas piedāvātās iespējas, lai uzlabotu konkurētspēju.

3. Vienkāršot regulējumu, uzlabot regulatīvos instrumentus un samazināt administratīvo slogu uzņēmumiem. Uzlabot finansējuma pieejamību mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, tostarp stimulējot konkurenci finanšu tirgos un veicinot publiskas aizdevumu un garantiju shēmas, lai sekmētu stratēģiski svarīgas investīcijas, sevišķi tādās jomās kā zaļā pārkārtošanās, inovāciju izvēršana un komercializācija un reģionālā attīstība. Veicināt privātās investīcijas pētniecībā un inovācijā, piemēram, turpinot reformas augstākās izglītības sistēmā, lai stiprinātu sadarbību starp uzņēmumiem un akadēmisko vidi.

4. Samazināt atkarību no fosilajām degvielām un vairot enerģētisko drošību, paātrinot atjaunīgās enerģijas, jo īpaši vēja un saules enerģijas, izvēršanu. Uzlabot atļauju piešķiršanas procedūras un elektrotīkla rindas pārvaldību un veicināt enerģijas uzkrāšanas, pieprasījumreakcijas un tirgū balstītus elastīguma risinājumus. Samazināt primārās enerģijas patēriņu, enerģijas galapatēriņu un oglekļa intensitāti, pastiprinot energoefektivitātes pasākumus, jo īpaši ēku sektorā, un veicinot elektrifikāciju. Paātrināt transporta, jo īpaši autotransporta, dekarbonizāciju, veicinot elektrotransportlīdzekļu ieviešanu, atjaunīgo transporta degvielu ražošanas un uzpildes izvēršanu un uzlādes infrastruktūras paplašināšanu. Vairot resursefektivitāti un sekmēt pāreju uz aprites ekonomiku, izmantojot ekoinovāciju un ilgtspējīgu resursu pārvaldības praksi.

5. Novērst darbaspēka trūkumu un prasmju deficītu, īpaši zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātnes un matemātikas (*STEM*) jomā un citās specialitātēs, kas nepieciešamas zaļās pārkārtošanās īstenošanai, pētniecībai un digitalizācijai, kā arī sociālās un veselības aprūpes jomā, tostarp ar mērķorientētas prasmju pilnveides un pārkvalifikācijas palīdzību, kā arī, uzlabojot darba apstākļus. Stiprināt sociālo aizsardzību, lai mazinātu nevienlīdzību, tostarp uzlabojot vecuma pensiju adekvātumu un piekļuvi kvalitatīviem sociālajiem pakalpojumiem, jo īpaši aprūpei mājās, un vienlaikus saglabāt fiskālo stabilitāti. Stiprināt veselības aprūpes sistēmas pietiekamību un pieejamību, lai uzlabotu rezultātus veselības jomā, tostarp nodrošinot papildu cilvēkresursus un finanšu resursus, paplašinot valsts apmaksāto veselības pakalpojumu paketi un samazinot pacientu personīgos maksājumus. Vairot sociālo un cenas ziņā pieejamu energoefektīvu mājokļu pieejamību un kvalitāti, tostarp ar renovācijas palīdzību.

Briselē, 2025. gada 8. jūlijā

Padomes vārdā –

priekšsēdētāja

S. LOSE